

Рень Л.В.,

ст. викладач Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка

ПРЕВЕНТИВНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ГАРМОНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. у суспільстві склалося істинне розуміння того, що людство вступає у нову епоху цивілізаційного розвитку, яка, з одного боку, характеризується прискоренням науково-технічного прогресу, а з іншого – глобальними проблемами, серед яких деградація навколишнього природного середовища, дисбаланс демографічних процесів у різних країнах, загроза виснаження енергетичних ресурсів, стрімке зростання матеріально-економічних та соціальних відмінностей між багатими та бідними країнами. Окреслені тенденції викликали появу нової філософії існування людства, що знайшла своє вираження у концепції сталого розвитку. Зокрема, Всесвітня конференція глав держав і урядів усіх країн у Йоганнесбурзі в 2002 р. підвела підсумок розвитку людства за попереднє десятиріччя і констатувала, що нічого у світі на краще не змінюється, гострих глобальних екологічних і соціальних проблем розв'язати не вдалося, і тому надалі немає іншого шляху для вирішення цих проблем, як перехід до сталого розвитку.

Сталий розвиток – це загальна концепція стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі [5, с. 22]. Відповідно визначено три складові сталого розвитку – екологічна, економічна та соціальна. Аксиоматичним наразі вважається уявлення про те, що доля людської цивілізації залежить не лише від ставлення людини до природи. Зважаючи на це, сталий розвиток має забезпечити не лише біологічне виживання людини, а й накопичення, збереження й передачу потенціалу духовного, особистісного розвитку людини соціальної [5, с. 23-24].

Серед основних цілей Концепції сталого розвитку України визначено «припинення процесів депуполяції, формування державної політики з метою збільшення тривалості життя і стабілізації чисельності населення, надання всебічної підтримки молодим сім'ям, охорона материнства і дитинства» [5, с.106]. На нашу думку, забезпеченню реалізації зазначеної мети має сприяти превентивне виховання дітей та підлітків.

Проблеми сталого розвитку досліджують О. Білорус, М. Голубець Л. Гринів, В. Шевчук, Б. Коробко, Л. Масловська, А. Садовенко, В. Серета та ін. Зокрема, розкрито теоретичні засади сталого розвитку, його економічні та екологічні основи. Науковці визнають необхідність освіти та виховання для впровадження ідей сталого розвитку. Проте означений аспект не став предметом окремих наукових досліджень. Відтак, основною метою цієї публікації є аналіз науково-теоретичних засад превентивного виховання як джерела сталого розвитку, гармонізації суспільства та окреслення його актуальних напрямів.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Розповсюдження у дитячо-підлітковому середовищі різних видів залежності, протиправної поведінки, інфекційних хвороб, що передаються статевим шляхом, акцентувало увагу науковців та практиків на важливості розробки й становлення окремої системи виховних заходів профілактичного характеру – превентивному вихованні.

Слід погодитися з науковцями, що превентивне виховання – це об'єктивно визріла соціальна реакція на суспільну потребу у виживанні та збереженні генофонду України [4, с. 46].

Вивчення та аналіз науково-педагогічної літератури дозволив виділити наявність двох підходів у трактуванні поняття «превентивне виховання»:

- як напрям превентивної педагогіки (О. Пилипенко, В. Оржеховська);
- як соціально-педагогічна діяльність, перший рівень профілактики, що базується на просвітницькій роботі (Т. Алексєнко).

Превентивне виховання визначається як цілеспрямована система заходів економічного, правового, психолого-педагогічного, соціально-медичного, інформаційно-освітнього та організаційного характеру, спрямованих на формування позитивних соціальних установок, запобігання вживанню наркотичних речовин, відвернення суїцидів та формування навичок безпечних статевих стосунків [3, с. 222]. У Концепції превентивного виховання окреслено його мету, яка полягає у досягненні сталої відповідальної поведінки, сформованості імунітету до негативних впливів соціального оточення [2, с. 7-8].

Безперечно, таке виховання здійснюється як в інтересах кожної конкретної особистості, так і суспільства в цілому, що підтверджує його значення для сталого розвитку людства.

Загалом превентивне виховання окреслено як окремий напрям у виховній роботі загальноосвітньої школи і передбачає реалізацію заходів, спрямованих на попередження злочинів і злочинності, вдосконалення способу життя учнів без порушень норм моралі; розвиток умов, що сприяють збереженню здоров'я та життя дітей, виявлення негативних змін у поведінці дітей та підлітків, вивчення причин і умов, що сприяють скоєнню злочину, попередження їх подальшого розвитку; організацію змістовного дозвілля, удосконалення роботи з підлітками з девіантною поведінкою, надання їм допомоги в самовихованні.

Здійсненню превентивного виховання мають сприяти психолого-педагогічна профілактика та корекція відхилень у поведінці учнів, використання нестандартних форм виховання, забезпечення зайнятості та змістовного відпочинку дітей під час канікул, допомога соціально дезадаптованим категоріям дітей, профілактика дитячої бездоглядності та безпритульності, просвітницька робота щодо запобігання протиправній поведінці, наркоманії, алкоголізму, захворюваності на ВІЛ/СНІД та хворобам, що передаються статевим шляхом, правильне статеве виховання.

На нашу думку, теоретичними основами превентивного виховання у контексті сталого розвитку слід вважати принципи «профілактики нової генерації», серед яких:

1. Проблеми, пов'язані з насильством, протиправною поведінкою, із залежностями, потрібно розглядати системно і сприймати у світлі функціонування певної системи.
2. Оскільки будь-які проблеми особистості мають системний характер, головним об'єктом діяльності повинно бути суспільство.
3. Здоров'я особистості і спільноти є суспільною цінністю і тому не може знищуватися. Профілактика й охорона здоров'я мають бути пріоритетними у суспільстві.
4. Справжня профілактика повинна усвідомлюватися як розподіл відповідальності. Кожен має бути відповідальним за формування здорового способу життя.
5. Існує велика кількість чинників, які безпосередньо й опосередковано впливають на появу різних негативних явищ. Результативна профілактика повинна надавати перевагу широкому спектру дій, які були б дотичні до всіх можливих чинників, що викликають людські страждання [1, с. 43].

Висновки. Отже, особливого значення для втілення ідей концепції сталого розвитку набуває науково обґрунтований вплив на підростаюче покоління. Превентивне виховання має запобіжний, випереджувальний характер і спрямоване насамперед на вдосконалення способу життя дітей та підлітків, обрання ними правильної соціальної орієнтації. Дітям потрібні не лише знання, а й навички, що допомагають робити життєвий вибір, досягати мети, коригувати власну поведінку, оцінювати ризики, зберігати та покращувати здоров'я і якість життя. У зв'язку з цим можна виділити аспекти превентивного виховання, необхідні для становлення сталого розвитку та гармонізації суспільства, які передбачають формування та розвиток у дітей і підлітків:

- правової свідомості як системи знань, умінь та навичок, які запобігають делінквентній поведінці;
- здорового способу життя, статевої культури, навичок прийняття правильних рішень як аспекту ціннісного ставлення до власного здоров'я та запобігання ризикованій, адиктивній поведінці;

- медіакультури як безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, запобігання комп'ютерної залежності, вміння раціонально та без шкоди для здоров'я користуватися всесвітньою мережею Інтернет як проявом глобалізації;

- екологічного мислення та ставлення до природного середовища як до найбільшої цінності людства, усвідомлення необхідності збереження органічної єдності між суспільством та природою на основі раціонального природокористування.

Системна реалізація досліджуваного напрямку виховання сприятиме становленню превентивного світогляду підростаючого покоління, що, безперечно, матиме позитивний вплив на розвиток духовного, культурного та інтелектуального потенціалу суспільства, соціальну мобілізацію молоді щодо розробки, пропагування та впровадження програм сталого розвитку.

Література: 1. Беляєва С. Сучасні тенденції профілактики негативних явищ / С. Беляєва // Соціальний педагог. – 2011. – № 10. – С. 41-43. 2. Концепція превентивного виховання дітей і молоді: [затверджено Президією АПН України 25.02.1998 р. Протокол № 1-7/3-21] // Учитель. – 2000. – № 1-3. – С. 6-11. 3. Оржеховська В. М. Теоретико-методологічні засади розробки і впровадження інтерактивних технологій у превентивному вихованні / В. М. Оржеховська // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. – Київ-Житомир: Волинь, 2003. – Вип. 5., Кн. 1. – С. 222-230. 4. Приходько В. М. Підготовка майбутніх педагогів до превентивного виховання дітей із неблагополучних сімей: [науково-методичний посібник] / В. М. Приходько. – Запоріжжя: Прем'єр, 2006. – 288 с. 5. Садовенко А. П. Сталий розвиток суспільства: [навчальний посібник] / А. П. Садовенко, В. І. Серєда, Л. Ц. Масловська. – К.: ТОВ «Компанія ВАІТЕ», 2009. – 240 с.

Чистоклетова Я.,

студентка V курсу Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права ЗАТ МНТУ імені академіка Ю. Бугая

Назарко С.О.,

науковий керівник, канд. екон. наук Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права ЗАТ МНТУ імені академіка Ю. Бугая

ЯКІСНА ВИЩА ОСВІТА – ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Постановка проблеми. В останній час Україна ставить на меті інтеграцію до світової та європейської економічної системи. Для цього вона повинна мати адекватну систему вищої освіти, здатну відповідати сучасним вимогам глобалізації, жорсткої конкуренції, інформатизації тощо. В зв'язку з чим підвищення якості вищої освіти та її вплив на розвиток економіки є стратегічним національним пріоритетом України. Оскільки регіони України суттєво відрізняються за економічним, соціальним та екологічним потенціалом, а отже, за тенденціями і перспективами свого розвитку, то актуальності набувають фундаментальні основи для стимулювання сталого розвитку регіонів з метою забезпечення подолання перманентної відсталості та попередження їх виникнення у майбутньому. І такими можуть бути вища освіта, освітній рівень, освітній потенціал, що є важливим чинником становлення, збереження і зміцнення сталості.

Таким чином, перед системою вищої освіти постає проблема не просто істотного підвищення рівня підготовки фахівців, а забезпечення якісно нової сутності цієї підготовки з врахуванням у навчальному процесі динаміки технологічних та структурних змін, стратегії підприємництва, інноваційних процесів, організаційних вдосконалень, насиченості ринку праці, попиту і пропозиції окремих спеціальностей для сталого економічного розвитку регіону.